

mgr Weronika Dzięgielewska

Temat rozprawy: „Koncepcja normatywności prawa z perspektywy inferencjalistycznej”

Streszczenie rozprawy doktorskiej w języku polskim

W jaki sposób prawo wpływa na działania swoich adresatów? Dlaczego przestrzeganie prawa uznawane jest za obowiązkowe? Skąd bierze się obligatoryjny charakter norm prawnych? Powyższe pytania, odwołujące się w istocie do starych problemów teoretyczno- i filozoficznoprawnych, obejmują zagadnienia stanowiące sedno współczesnej debaty dotyczącej normatywności prawa. W debacie tej nie ma jednak konsensusu zarówno co do tego, jak normatywność prawa rozumieć, jak i co do tego, jak ją wyjaśniać. Aby wypełnić tę lukę teoretyczną, w pracy doktorskiej przedstawiam alternatywną względem dotychczasowych stanowisk koncepcję normatywności prawa, opierając się na inferencjalistycznej teorii R. Brandoma. Rozprawa doktorska ma dwójaki cel: po pierwsze, zidentyfikowanie problemów, których rozwiązanie jest warunkiem wystarczającym dla sformułowania koncepcji normatywności prawa, a po drugie, przedstawienie odpowiedzi na te pytania z uwzględnieniem inferencjalistycznego aparatu pojęciowego.

Rozprawa podzielona jest na cztery rozdziały. W rozdziale pierwszym omawiam podstawowe wyzwania, które tradycyjnie łączone są z wyjaśnianiem normatywności prawa. Prezentuję także podstawowe typy koncepcji normatywności prawa, a także odnoszę się do sposobu rozumienia problemu normatywności prawa w polskiej teorii prawa. W rozdziale drugim przedstawiam podstawowe założenia inferencjalizmu R. Brandoma. Omówienie to ma na celu doprecyzowanie rozumienia dwóch kluczowych z perspektywy tematu rozprawy pojęć: pojęcia praktyki dyskursywnej oraz jej normatywności. W rozdziale trzecim wskazuję powody, dla których uważam, że teoria inferencjalistyczna stanowi adekwatne narzędzie do analizy normatywności prawa. W tym celu przyjmuję założenie, że praktykę prawną można uznać za wyróżniony podtyp ogólnej praktyki językowej, przy uwzględnieniu jednak jej szczególnego, instytucjonalnego charakteru. W ostatnim, czwartym rozdziale rozprawy formułuję metateoretyczne założenie, że dla sformułowania koncepcji normatywności prawa wystarczające jest przedstawienie odpowiedzi na trzy następujące problemy: (1) problem dawania racji do działania, (2) problem ontologiczny, oraz (3) problem użycia słownictwa normatywnego w prawie. Następnie, formułuję odpowiedzi na te problemy z perspektywy teorii inferencjalistycznej. W odpowiedzi na pierwszy problem przedstawiam inferencjalistyczny model normatywnych wyjaśnień dawania racji w prawie. Zgodnie z tym modelem, dawanie racji w prawie ma miejsce w ramach interakcji zachodzących między co najmniej dwoma podmiotami, ze względu na podstawowe fakty mające miejsce w toku praktyki prawnej: fakty uznawania określonego działania za uzasadnione oraz fakty "dziedziczenia" racji uznanych za uzasadnione w toku przeszłej praktyki prawnej. Drugi problem został rozwiązany poprzez wyodrębnienie dwóch rodzajów faktów, z których jeden czyni twierdzenia o obowiązkach prawnych prawdziwymi, natomiast drugi dotyczy faktów, zgodnie z którymi twierdzenia te nabywają statusu racji do działania. Fakty pierwszego typu to fakty dotyczące uznawania określonych działań za uzasadnione, natomiast fakty drugiego typu to fakty dotyczące dziedziczenia racji w toku praktyki prawnej. Przyjmuję, że między oboma powyższymi typami faktów zachodzi relacja pragmatycznego ugruntowania. Trzeci problem został rozwiązany za pomocą tezy, że słownictwo normatywne używane do konkretyzacji sytuacji prawnych ujawnia treść normy prawnej, do której się odnosi.

Rozważania zaprezentowane w pracy doktorskiej prowadzą do konkluzji, że to ze względu na działania podejmowane w toku praktyki prawnej przez podmioty prawa i ich wzajemne reakcje na te działania można mówić o niedowolnym charakterze prawa jako

praktyki dyskursywnej. Konsekwencją takiego założenia jest przyjęcie, że praktyka prawna kształtuje treść prawa - ponieważ tylko w ramach tej praktyki można mówić o kształtowaniu się norm prawnych o określonej treści.

Sformułowana koncepcja normatywności prawa kładzie silny nacisk na praktyczny i społeczny wymiar normatywności prawa, gdyż wyjaśnia treść norm prawnych i ich status jako racji działania przez pryzmat działań podejmowanych przez podmioty zaangażowane w praktykę prawną.